

EOS Kinnunen Markku(TEM), Kekki
Maria(TEM)

28.10.2020

JULKINEN

Asia

Komission tiedonanto EU-tason arviosta koskien kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia joiden avulla edistetään vihreää siirtymistä ja talouden elpymistä integroidun energia- ja ilmastosuunnittelun avulla

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 18.9.2020 tiedonannon, jossa käsitellään 27 jäsenvaltion kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia (National Energy and Climate Plan, NECP) sekä komission arviota koko unionin tason 2030 ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamisesta. Komission on ottanut tarkastelussaan huomioon myös Euroopan vihreän siirtymisen (Green deal) ja COVID 19 jälkeisen elpymisen.

Komission tiedonantoa tullaan käsittelemään neuvoston energiatyöryhmässä syksyn aikana.

EU:n hallintomalliasetus edellytti jäsenvaltioita toimittamaan kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman ensimmäistä kertaa joulukuussa 2019. Komission tiedonannon perusteella jäsenvaltioille ei tule velvoittavia jäsenvaltiokohtaisia toimeksiantoja kansallisten vuotta 2030 koskevien ilmasto- ja energiapolitiikkaa koskevien toimien tai tavoitetasojen suhteen.

Suomen kanta

Suomi pitää komission tiedonantoa ja sen sisältämää analyysiä energiaunionin vuotta 2030 koskevien tavoitteiden saavuttamisesta kattavana ja tiedonannon sisältämiä EU-tason suosituksia tarpeellisina. Oman ilmasto ja energiapolitiikkansa suunnittelun taustaksi jäsenvaltioilla on hyödyllistä olla tieto paitsi omaa suunnitelmaa koskevista komission arvioista (jotka komission on antamassa myöhemmin syksyllä), myös siitä, kuinka lähellä tai kaukana EU kokonaisuudessaan kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien perusteella on energiaunionin 2030 tavoitteiden saavuttamisesta.

Suomelle on tärkeää, että kansalliset Energia- ja ilmastosuunnitelmat parantavat EU:n edellytyksiä saavuttaa energia- ja ilmastopoliittiset tavoitteensa. Suomi pitää tärkeänä, että komissio laatii energialainsäädännön muutoksia koskevista ehdotuksistaan kattavat vaikutusarviointit hyvissä ajoin ennen niiden julkaisua. Vaikutusarviointien tulisi sisältää jäsenvaltiokohtaisia arvioita.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Junckerin komission aikana neuvotellussa Puhtaan energian paketissa on sovittu mm. EU:n yhteisistä uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden tavoitteista vuodelle 2030 ja mekanismista, jolla tavoitteiden saavuttamista seurataan. Seurantaan on luotu hallintomalli, joka tuli voimaan joulukuussa 2018 (asetus EU 2018/1999 energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta, jäljempänä: ”hallintomalliasetus”).

Hallintomalliasetuksella perustettiin hallintojärjestelmä, jolla on keskeinen rooli energiaunionin, Pariisin sopimuksen sekä vuoteen 2030 ulottuvia energia- ja ilmasto-tavoitteiden täytäntöönpanossa. Hallintojärjestelmällä pyritään edistämään jäsenvaltioiden yhteistyötä, kuulemaan laajasti sidosryhmiä, varmistamaan Pariisin sopimuksen mukaisten raportointivelvoitteiden täyttäminen sekä parantamaan sääntely- ja investointivarmuutta.

Hallintomalliasetuksessa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta tehdä yhdenmety kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelma (National Energy and Climate Plan, jäljempänä: ”NECP”) kymmenen vuoden ajanjaksoksi kerrallaan. Ensimmäinen suunnitelma kattaa vuodet 2021–2030, ja Suomi on toimittanut oman suunnitelmansa komissiolle joulukuussa 2019. Hallintomalliasetuksen mukaisesti NECP:issä käsitellään energiaunionin viittä ulottuvuutta: hiilestä irtautumista, energiatehokkuutta, energiaturvallisuutta, energian sisämarkkinoita sekä tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä.

Kansallisilla energia- ja ilmastosuunnitelmissa on keskeinen rooli EU:n hallintojärjestelmässä, sillä ne varmistavat, että EU ja jäsenvaltiot toimivat yhteistyössä ja saavuttavat tavoitteet yhdessä. NECP:t ovat sekä poliittisia välineitä että investointiohjelmia, jotka tarjoavat yrityksille ja sijoittajille kuvan tulevaisuuteen suuntautuvasta kehiksestä. NECP:t muodostavat vahvan perustan jäsenvaltioille, kun ne suunnittelevat vihreän elpymisen strategioita ja toteuttavat laajempia eurooppalaisia vihreän siirtymän tavoitteita. Suunnitelmien olisi tarjottava mahdollisimman suuri selkeys ja ennakoitavuus yrityksille ja rahoitusosalalle, jotta saadaan aikaan tarvittavat yksityiset investoinnit. Ne helpottavat myös jäsenvaltioiden rahoituksen ja investointien suunnittelua seuraavan monivuotisen rahoituskehityksen aikana vuosina 2021–2027.

Komissio on perehtynyt jäsenvaltioiden toimittamiin lopullisiin NECP-suunnitelmiin ja julkaissut tiedonannon (COM(2020) 564 final) NECP-suunnitelmista koko unionin tasolla 18.9.2020. Komission tulee julkaisemaan myöhemmin tänä syksynä jäsenvaltiokohtaiset arviot mukaan lukien suosituksensa siitä, miten jäsenvaltiot voivat edetä edelleen suunnitelmien täytäntöönpanossa.

Komission tiedonannossa analysoidaan kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien lopullisia versioita ja tarkastellaan niiden yhteisvaikutusta energiaunionin tavoitteiden ja EU:n vuoden 2030 tavoitteiden saavuttamiseen. Komission on ottanut tarkastelussaan huomioon myös Euroopan vihreän siirtymisen ja COVID 19 jälkeisen elpymisen.

Vuoden 2030 tavoitteet

Unionin tasolla komissio kiinnittää huomiota EU:n vuoden 2030 tavoitteisiin, jotka ovat seuraavat: kasvihuonekaasujen osalta tavoitellaan vähintään 40 prosentin vähentymistä vuoden 1990 tasoon verrattuna, uusiutuvan energian osalta tavoitellaan vähintään 32 prosentin osuutta energian loppukulutuksesta, energiatehokkuuden osalta tavoitellaan

vähintään 32,5 prosentin parantumista ja sähköverkkojen yhteenliityntäasteen osalta tavoitellaan 15 prosentin tasoa. EU:ssa on aloitettu 2030-tavoitteiden päivittämisen tarpeesta keskustelu ja komissio on ehdottanut päästövähennystavoitteen nostamista 55 prosenttiin 2030. Tämän vuoksi energialainsäädäntöä, kuten energiatehokkuus-, uusiutuvan energian ja päästökauppadirektiivejä, joudutaan päivittämään näiltä osin.

Hallintomalliasetuksen mukaan, jos lopullisten kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien tavoitetaso ei riitä siihen, että energiaunionin tavoitteet ja erityisesti uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta koskevat vuoden 2030 tavoitteet saavutetaan yhteisesti, komission on harkittava lisätoimenpiteiden toteuttamista unionin tasolla sen varmistamiseksi, että tavoitteet saavutetaan.

Lopullisten NECP suunnitelmien arviointi: Mihin ne riittävät ja miten ne voivat edistää talouden toipumista

27 jäsenvaltiokohtaisessa suunnitelmassa annetaan yleiskatsaus siitä, miten jäsenvaltiot lähestyvät siirtymistä ilmastoneutraaliuteen ensimmäiseen vaiheeseen ja mihin ne haluavat edetä vuosina 2021–2030 viidellä energiaunionin ulottuvuudella: hiilestä irtautuminen (sisältäen uusiutuvan energian), energiatehokkuus, energiavarmuus, energian sisämarkkinat, sekä tutkimus, innovaatio ja kilpailukyky.

Uusiutuva energia

Komission arviointi osoittaa, että uusiutuvien energialähteiden osuus voisi NECP:issä ilmoitettujen nykyisten ja suunniteltujen politikatoimenpiteiden mukaisesti vuonna 2030 unionin tasolla saavuttaa 33,1–33,7 prosentin vaihteluvälin ylittäen vuodelle 2030 asetetun vähintään 32 prosentin tavoitteen. Tämä asettaa uusiutuvat energialähteet eturintamaan, kun yritetään saavuttaa asetetut tavoitteet Euroopan vuoteen 2030 liittyvien ilmastotavoitteiden vahvistamisesta.

Energiatehokkuus

Energiatehokkuuden osalta lopullisten suunnitelmien arviointi osoittaa, että energiatehokkuuden yhteenlaskettu tavoite vähentäisi primäärienergian kulutusta 29,7 prosenttia ja energian loppukulutusta 29,4 prosenttia. Tämä on vähemmän kuin vuodelle 2030 asetettu Unionin tason 32,5 prosentin tavoite.

Komission huomion mukaan useimmat lopulliset NECP:t esittävät vain vähän yksityiskohtia ”Energiatehokkuus ensin” -periaatteen soveltamisesta.

Koska suunnitelmien tavoitteet ja panokset vaikuttavat riittämättömiltä EU:n vuoteen 2030 ulottuvan energiatehokkuustavoitteen saavuttamiseksi yhdessä, hallintomalliasetuksen 31 artiklan mukaisesti komissio ehdottaa toimenpiteitä ja käyttää toimivaltaansa unionin tasolla sen varmistamiseksi, että unionin energiatehokkuustavoitteet saavutetaan. **Tätä varten komissio aikoo arvioida ja mahdollisesti tarkistaa energiatehokkuusdirektiivin ja tarvittaessa rakennusten energiatehokkuutta koskevan direktiivin kohdennetut erityissäännökset.**

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

Tällä hetkellä suunniteltujen kansallisten toimenpiteiden aikaansaama NECP:issä ilmoitettujen arvioitujen päästövähennemien summa osoittaa, että EU vähentäisi vuoteen 2030 mennessä päästöjä 32 prosenttia aloilla, jotka eivät kuulu päästökauppajärjestelmään (lukuun ottamatta maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsätaloutta (LULUCF) sektori). Kansallisten suunnitelmien arviointi osoittaa, että koko talouden laajuisten kasvihuonekaasupäästöjen vähennykset, sekä

päästökauppasektorilla että päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla, vähentävät päästöjä nykyisten ja suunniteltujen toimenpiteiden mukaisesti 41 prosenttia alle vuoden 1990 tason ja ylittävät siten EU:n 40 prosentin vähennystavoitteen.

Energiaturvallisuus

COVID-19-kriisi on osoittanut joustavan energiajärjestelmän merkityksen. Se on testannut kriittisten energiainfrastruktuurien sietokykyä ja korostanut niiden alttiutta strategisten komponenttien toimitusvajeille sekä strategisten toimitusketjujen säilyttämisen merkitystä.

Energiaturvallisuuden tärkeys on tunnistettu kansallisissa suunnitelmissa. Vaikka useimmat jäsenvaltiot ilmoittavat energiasektorinsa ilmastonmuutokselle alttiiksi sektoriksi kansallisessa sopeutumisstrategiassaan ja tämä huoli on jopa kirjattu NECP:en hiilestä irtautumista koskevaan lukuun, vain viisi jäsenvaltiota on ehdottanut tätä huolta korjaavia toimenpiteitä energiaturvallisuutta koskevassa luvussa.

Energiaturvallisuuden alalla pandemia korosti tarvetta keskittyä enemmän puhtaan teknologian toimitusketjujen sietokykyyn. Komissio näkee, että puhtaan teknologian teollisten valmiuksien strategisten toimitusketjujen kehittämisen tulisi olla elpymis- ja palautumissuunnitelmien painopisteenä.

Komission mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden energiajärjestelmät pystyvät vastaamaan sekä äärimmäisten tapahtumien (myrskyt, kuivuus, tulvat, lämpöaallot) että hitaasti alkavan paineen (esim. Veden niukkuuden, merenpinnan nousun, ikiroudan sulamisen) aiheuttamiin haasteisiin, ja ei ainoastaan EU:n sisällä, vaan myös sen rajojen ulkopuolella erityisesti energian tuonnin kannalta.

Energiamarkkinat

Kansallisten suunnitelmien arvioinnissa tuodaan esiin useita puutteita energiemarkkinoilla (joustavuus älykkäiden verkkojen kautta, varastointi ja rajoitettu kysyntäpuolen jousto). Nämä vaikuttavat kielteisesti kuluttajien ja teollisuuden kustannuksiin, haittaavat menestyksestä elpymistä ja siirtymistä ilmastoneutraaliuuteen. Vaikka suurin osa jäsenvaltioista tunnustaa uuden sähkömarkkinamallin merkityksen, vain joillakin on kokonaisvaltainen lähestymistapa välttämättömiin tulevaisuuden tavoitteiden muutoksiin.

Sähkösektorilla useimmat jäsenvaltiot ovat jo saavuttaneet ja jopa ylittäneet EU:n 15 prosentin verkkojen yhteenliitettävyydestä, joka asetettiin vuodelle 2030. Yhteisen edun mukaisten hankkeiden (PCI hankkeet) rooli tämän tavoitteen saavuttamisessa on keskeinen. Komission mukaan, vaikka jäsenvaltioilla on erilaisia suunnitelmia sektorien yhdentymiseen, heinäkuussa annettu EU:n sektori-integraatiostrategia voi olla vertailukohde joustavammille energiajärjestelmille jäsenvaltioissa ja tarjota seuraavat vaiheet energiemarkkinoiden sopeuttamiseksi ilmastoneutraaliuden tarpeisiin.

Komissio edistää myös kysynnän joustavuuden lisäämistä verkkokoodin, valtiontukea koskevien suuntaviivojen tarkistamisen ja kuluttajavalistuksen avulla.

Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky

Komission arvion mukaan, puhtaan energiateknologian tutkimukseen ja innovointiin osoitetut kansalliset määrärahat ovat yleisesti laskeneet. Lisäksi komissio on havainnut puutteita kansallisissa tavoitteissa ja rahoitustavoitteissa, jotka viitoittavat konkreettisia polkuja vuoteen 2030 ja 2050. Lisäksi suurin osa kansallisista suunnitelmista kuvaa vain

olemassa olevien, alle viisi vuotta kestävien, muiden kuin energia-alan ohjelmien, rahoitusta.

Euroopan talouden jälleenrakentamiseksi ja uusien teknologioiden innovaatioiden ja markkinoiden käyttöönoton nopeuttamiseksi sekä ilmastoneutraaliuden edistämiseksi tarvitaan uusi strateginen lähestymistapa puhtaan energian tutkimukseen ja innovointiin sekä kilpailukykyyn.

Komission mukaan sekä EU:n että kansallisten tutkimus- ja innovointipolitiikkojen sekä rahoituksen ja kansallisten teollisuusstrategioiden on oltava paremmin yhdenmukaisia energia- ja ilmastotavoitteiden kanssa, ja ne on saatava toimimaan kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien kautta.

Komissio tarkastelee strategista energiateknologiasuunnitelmaa (SET-plan) vuonna 2021. Tämä tukee EU:n vihreää elpymistä ja vastaa jäsenvaltioiden tutkimus- ja innovaatiotarpeisiin. Jäsenvaltioiden on myös kehitettävä selkeät ja kunnianhimoiset kansalliset tavoitteet ja rahoituksen tavoitteet tutkimukselle ja innovoinnille.

Syksyllä 2020 yhdessä energiaunionin tilannekatsauksen kanssa komissio esittelee ensimmäisen kilpailukykyyn edistymisraportin. Siinä analysoidaan puhtaiden tekniikoiden ja ratkaisujen kilpailukykyä ja ehdotetaan yhteistä lähestymistapaa kilpailukykyyn arvioimiseksi ja ponnistelujen kvantifioimiseksi.

Hiilen käytöstä luopuminen

Eurooppa tulee luopumaan hiilen käytöstä alun perin odotettua nopeammin, mikä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja ilmansaasteita. Yhteensä 21 jäsenvaltiota on joko hiilivapaita (Viro, Latvia, Liettua, Belgia, Malta, Luxemburg, Kypros) tai on sitoutunut asteittain poistamaan kivihiilen (ruskoshiili ja turve mukaan luettuina) ilmoittamalla tietyt päivämäärät kansallisissa suunnitelmissaan. Kaksi jäsenvaltiota (Slovenia, Tšekki) harkitsee edelleen kivihiilen asteittaista lopettamista, kun taas neljä (Puola, Romania, Bulgaria, Kroatia) eivät ole vielä suunnitelleet asteittaista käytöstä poistamista. Tässä yhteydessä kivihiilen käytön ennustetaan vähenevän 70 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoteen 2015.

Vedyn rooli

Useimmat kansalliset NECP:t tunnustavat vedyn roolin energiamuutoksessa. Puolessa suunnitelmista mainitaan konkreettiset vetyyn liittyvät tavoitteet uusiutuvan tai vähähiilisen vedyn kotimaiselle tuotannolle, loppukäyttöön teollisuudessa ja vaikeasti sähköistettävillä liikennealoilla.

Alueellinen yhteistyö

Suunnitelmista käy ilmi, että vaikka jäsenvaltiot kuvasivat alueellisen yhteistyön tarpeen, ja jotkut hyödynsivät suunnitelmia laadittaessa jo olemassa olevia alueellisia foorumeita, alueellisen yhteistyön kaikki mahdollisuudet on vielä hyödynnettävä.

Ilman epäpuhtaudet

Suunnitellun politiikan ja toimenpiteiden arvioituista vaikutuksista ilman epäpuhtauspäästöihin ei ole vielä raportoitu riittävästi jäsenvaltioiden lopullisissa suunnitelmissa. Vain 13 jäsenvaltiota antoi riittävän yksityiskohtaisen analyysin vaikutuksista ilman epäpuhtauksiin.

COVID 19 vastaiset toimet ja vihreät investoinnit

Komission laskelmien perusteella EU:n nykyisten vuoteen 2030 liittyvien ilmasto- ja energiatarpeiden saavuttamiseksi energian tuotantoon ja käyttöön liittyviä vuotuisia investointeja on lisättävä vuosina 2021–2030 keskimäärin hieman yli prosenttiyksiköllä suhteessa BKT:en edelliseen vuosikymmeneen verrattuna, eli kasvua tulisi olla noin 260 miljardilla eurolla vuodessa. Kasvihuonekaasupäästöjen 55 prosentin vähennystavoitteen saavuttamiseksi tämä luku nousee noin 350 miljardiin euroon.

EU:n lainsäädäntöehdotus oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta edellyttää, että alueelliset oikeudenmukaisen siirtymisen suunnitelmat ovat johdonmukaisia kansallisten NECP suunnitelmien tavoitteiden ja investointitarpeiden kanssa. Oikeudenmukainen siirtymämekanismi ja sen ytimessä oleva oikeudenmukaisen siirtymän rahasto on suunniteltu erityisesti energiamurroksen sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten käsittelemiseksi keskittyen alueisiin, teollisuuteen ja työntekijöihin, jotka kohtaavat suurimmat haasteet.

COVID-19 vastaiset toimet tarjoavat mahdollisuuden edistää joitakin tarvittavista vihreistä investoinneista ja uudistuksista kansallisten ja EU:n elvytys- ja sietokykystrategioiden avulla, varsinkin kun ne tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia työpaikkojen luomiseen esimerkiksi energia- ja resurssitehokkuuden sekä uusiutuvien energialähteiden aloilla.

Komission on arvioinut, että energiaan ja ilmastoon liittyen uudistusten ja investointien painopistealueita ovat:

- rakennuskannan kunnostaminen ja kohtuuhintaisten asuntojen saanti
- teollisuuden hiilestä irtautuminen ja uusiutuva energia
- kestävä liikenne, liikkuminen
- energiajärjestelmän integrointi mukaan lukien infrastruktuuri, akut ja uusiutuva vety.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT 192 artiklan 1 kohta ja 194 artiklan 2 kohta.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Energia- ja EURATOM-jaosto, kirjallinen menettely, 21-26.10.2020.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Komission tiedonannolla kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin liittyen ei arvioida olevan merkittävää, välitöntä taloudellista vaikutusta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

COM(2020) 564 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Markku Kinnunen, TEM, markku.kinnunen@tem.fi, puh. 029 506 4792

Maria Kekki, TEM, maria.kekki@tem.fi, puh. 0295 047 108

EUTORI-tunnus

EU/2020/1417

Liitteet**Viite**

Asiasanat	energia, energian toimitusvarmuus, energiatehokkuus, kaasun sisämarkkinat, sähkön sisämarkkinat, uusiutuvat energianlähteet, kilpailukyky
Hoitaa	TEM, UM
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, VM, VNK, VTV, YM
